

Ćwiczenia ze sztuki

Kolekcja Muzeum
Akademii Sztuk Pięknych
w Warszawie

Ćwiczenia ze sztuki

Kolekcja Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

28.01 – 17.09.2022

Autorki scenariusza:

Jolanta Gola i Agnieszka Szewczyk

Przygotowanie wystawy:

zespół Muzeum ASP w Warszawie:

Katarzyna Jankowska-Cieślik,

Jacqueline Horodyńska, Joanna Kania

Konsultacje: Maryla Sitkowska

Opieka konserwatorska:

Dorota Dzik-Kruszelnicka, Zofia Koss,

Anna Kowalik, Anna Szlasa-Byczek,

Anna Sembiring

Projekt ekspozycji: Maciej Stefański

Identyfikacja wizualna: Fontarte |

Magdalena Frankowska, Artur Frankowski

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie,

Pałac Czapskich

Warszawa, Krakowskie Przedmieście 5

więcej informacji:

www.asp.waw.pl

Pierwsza ekspozycja kolekcji Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w nowej przestrzeni wystawiennej rozpoczyna nowy etap w historii Muzeum. Istniejące od 1985 roku, miało swoje miejsce w dwóch salach od strony ulicy Traugutta, gdzie organizowało na początku swej działalności wystawy czasowe, prezentując fragmenty swoich zbiorów. Nigdy jednak w postaci kolekcji stałej.

Ścisły związek z Akademią wpływa na charakter zbiorów, skupionych wokół twórczości artystów-pedagogów uczelni, jej studentów oraz istoty procesu edukacyjnego.

Kluczem do obecnej prezentacji stało się ćwiczenie akademickie. Wybrane prace zostały

zgrupowane wokół podstawowych tematów i zagadnień sztuki, ważnych w szczególności dla jej akademickiej – edukacyjnej praktyki, takich jak: akt, pejzaż, martwa natura, portret, materia, geometria, przestrzeń, projekt, proces. Wszystkie zaproponowane kategorie są traktowane szeroko. Wskazują one z jednej strony na trwałość klasycznych tematów, dyscyplin i mediów, z drugiej pozwalają dostrzec ich żywotność – ciągłe dekonstruowanie, przemianę, poddawanie próbie, co jest istotą sztuki w kręgu uczelni. Taki klucz pozwala na zaprezentowanie charakteru zbiorów, ich najważniejszych działów oraz podkreślenie równoważności dziedzin określanych kiedyś jako „czyste” i użytkowe, charakterystycznej dla warszawskiej szkoły od początku jej istnienia.

Wybrane obiekty akcentują przenikalność kategorii, twórczy dialog i napięcie pomiędzy nimi. Abstrakcja bowiem pozostaje w dialogu z geometrią i malarstwem materii. Formuła malarstwa oparta na awangardzie i koloryzmie pozwala zredefiniować podejście do tkaniny. Architektoniczne z ducha zadanie *Aktywny negatyw* służy dydaktyce przestrzeni u rzeźbiarzy itd.

Ta – w znacznej mierze – ahistoryczna ekspozycja pozwala zaprezentować kolekcję jako zasób, którego potencjał może budować alternatywne narracje o polskiej sztuce powojennej. Zależy nam na pokazaniu, obok prac artystów wpisujących się trwale w powojenną historię sztuki polskiej, również tych przez nią pomijanych oraz prac studenckich.

Podstawowym opisom dzieł towarzyszą informacje o ich pochodzeniu, przywołujące historię budowania kolekcji Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

1. Studium natury

1.1 Akt

Studium modela jest jednym z najbardziej tradycyjnych i podstawowych zadań w procesie edukacji artystycznej, zawsze było istotnym sprawdzianem umiejętności artystycznych. W ramach programów poszczególnych pracowni akt był obecny zarówno w formie klasycznego studium modela jak i bardziej problematyzowanych zadań, wychodzących poza prosty wymóg realistycznego odtworzenia wizerunku ludzkiego ciała. Jednocześnie postać ludzka jest najbardziej uniwersalnym i szeroko obecnym tematem sztuki w ogóle. Wybrane z kolekcji Muzeum ASP prace pokazują różnorodne ujęcia tego tematu i bogactwo znaczeń jakie ze sobą niesie.

1.2 Martwa natura

Studium martwej natury jest podstawowym i stałym elementem programów kształcenia akademickiego. Ćwiczenie ma na celu rozwijanie umiejętności wnikliwej obserwacji natury przy równoczesnym doskonaleniu warsztatu malarskiego. Stanowi dobry punkt wyjścia do analizy zagadnień konstrukcji obrazu, budowania bryły poszczególnych przedmiotów oraz całej kompozycji. W praktyce akademickiej, obok realistycznego ukazywania przedmiotów, ważną rolę odgrywa swoboda wyboru środków ekspresji. Podkreślany jest udział wyobraźni.

1.3 Pejzaż

Studium pejzażu zostało utrwalone w tradycji Akademii dzięki organizowanym cyklicznie plenerom. W pierwszym okresie historii szkoły odbywały się one w Arkadii koło Nieborowa i Kazimierzu nad Wisłą, po wojnie m.in. w Sufczyźnie, Skokach i Dłużewie. Podczas pleneru studenci pod okiem wykładowców studiują krajobraz i architekturę. Analizują problematykę budowania kompozycji obrazu i dobór środków wyrazu, obserwując zmieniającą się przyrodę.

1.4 Portret

Przybiera różne formy i spełnia rozmaite funkcje: reprezentacyjną, komemoratywną, jest zapisem ulotnego wyglądu zewnętrznego, a także wyrazem wewnętrznych stanów i przeżyć. Bywa przejawem jednej z najbardziej oficjalnych form artystycznych lub plasuje się po przeciwległej stronie – intymnego zapisu, psychologicznego studium. Pojawia się również w dydaktyce artystycznej jako ćwiczenie studenckie: portret postaci historycznej, autoportret, portret kolegi – zadanie, które wymaga wydobycia cech indywidualnych, charakterystyki psychologicznej, a także samookreślenia się studenta, ujawnienia swoich preferencji i konieczności znalezienia odpowiedniego języka i medium.

[1.1] Zofia Kulik, *Fotograficzne studium aktu*, 1969 (praca studencka), odbitka żelatynowo-srebrowa, 23,5 × 16,8, archiwum pracowni Jerzego Jarnuszkiewiczza

[1.1] Teresa Pągowska, *Szalona śpiewaczka*, 1988, olej, płótno, 151 × 130,5, kolekcja Krzysztofa Musiała, MASP/dep.17200

[1.2] Artur Stefan Nacht-Samborski, *Fikus w garnku na stole*, 1959, olej, płótno, 100 × 75, MASP 8068

[1.3] Edward Dwurnik, *Wjazd*, 1969/70 (praca dyplomowa), olej, płótno, 121,5 × 90, MASP 2359

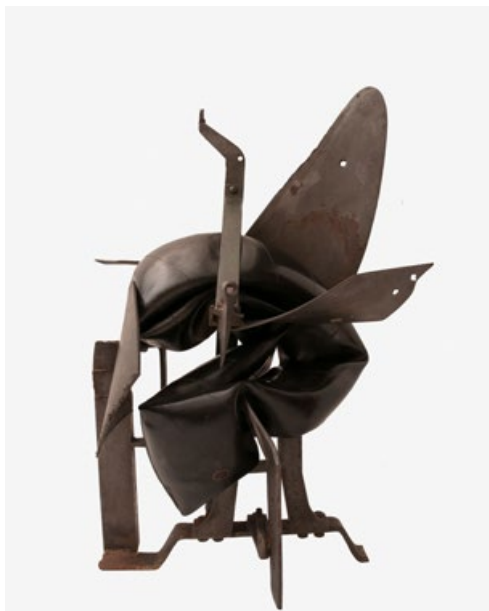

[1.4] Wojciech Fangor, *Portret Tadeusza Pruszkowskiego*, 1942 (praca studencka), olej, płótno, 100 × 81,5, MASP 8061

2. Abstrakcja

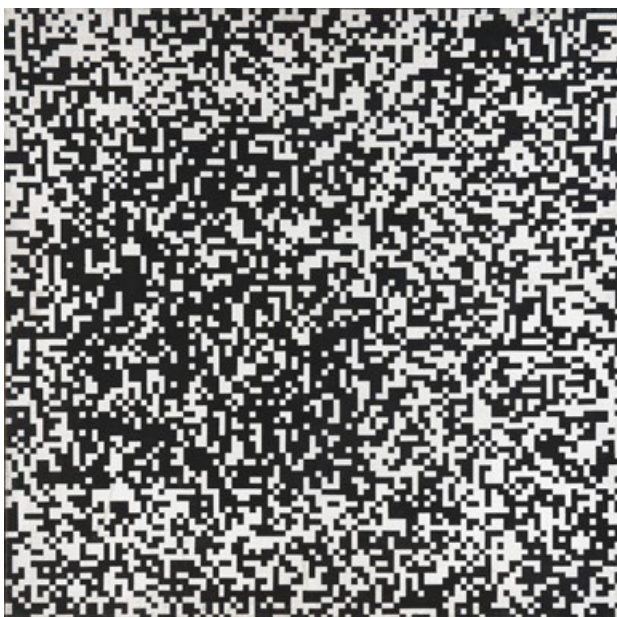
2.1 Materia

Nurt skoncentrowany na ekspresji materii, który zaistniał w sztuce polskiej w okresie Odwilży, znalazł wśród pedagogów i studentów ASP szeroki oddźwięk. Poszukiwanie efektów fakturalnych łączyło się z eksperymentami w dziedzinie technik: artyści używali gipsu, sztucznych żywic, siatki metalowej, czy drewna jako podkładu i wyprowadzali obraz w trzeci wymiar. Powierzchnia płótna bywała przedmiotem ataku, poddawana cięciu czy rozerwaniu, kwestionując tradycyjne środki budowania kompozycji.

2.2 Geometria

Prezentowanych w tym dziale artystów łączy uniwersalny język geometrii i odejście od tradycyjnego rozumienia sztuki jako dziedziny naśladowującej rzeczywistość. Geometria jako ważny element języka artystycznego pojawiła się wraz z XX-wiecznymi awangardami i ich poszukiwaniami sztuki, która sprostałaby radykalnym przemianom światopoglądowym i społecznym początku wieku. Drugim ważnym momentem dla abstrakcji geometrycznej był powojenny, przyspieszony rozwój nauki i techniki, którym fascynowali się artyści, włączając te zdobycze do tworzenia sztuki, tak by uczynić ją bardziej obiektywnym narzędziem poznania i opisywania świata.

[2.1] Henryk Morel, XXX, 1967, metal, opona, 124 × 88 × 60, MASP 2530

[2.2] Ryszard Winiarski, Bez tytułu, 1965/66 (praca dyplomowa), olej, płótno, 103 × 102,5, MASP 2266

3. Przestrzeń

3.1 Pawilon Polski w Paryżu

Pawilon Polski na Międzynarodowej Wystawie Sztuk Dekoracyjnych i Przemysłu Nowoczesnego w Paryżu w 1925 roku został zrealizowany według wyłonionego w drodze konkursu projektu Józefa Czajkowskiego i zespołu wykładowców Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie. Uczelnia została doceniona, otrzymując najwyższą możliwą nagrodę – Grand Prix. W zbiorach Muzeum znajduje się seria projektów pawilonu Józefa Czajkowskiego, a w zbiorach Biblioteki ASP przechowywany jest przedwojenny album ze zdjęciami.

3.2 Wnętrza dworca „Warszawa-Śródmieście”

Projekt wnętrza dworca kolei podmiejskiej „Warszawa-Śródmieście” został wykonany w Zakładach Artystyczno-Badawczych, w latach 1960-1962. Głównymi projektantami byli Jerzy Sołtan, Zbigniew Ihnatowicz i Wojciech Fangor. Muzeum posiada w kolekcji obszerny zbiór projektów oraz pełną dokumentację archiwalną.

3.3. Linearny System Ciągły

Zaproponowane w 1966 roku przez Oskara Hansena miasta linearne były odpowiedzią na narastające problemy wielkich aglomeracji, opartych na historycznych zamkniętych układach centrycznych. Prace nad urbanistyczną koncepcją Linearnego Systemu Ciągłego były prowadzone w Zakładach Artystyczno-Badawczych. W zbiorach Muzeum znajdują się kalki wykonane przez zespoły projektantów ZAB pod kierunkiem Oskara Hansena oraz materiały archiwalne.

3.4 Ćwiczenia studenckie

Analiza przestrzeni była ważnym elementem wielu programów dydaktycznych: przedwojennego Wojciecha Jastrzębowskiego i powojennych – Romana Owidzkiego czy Oskara Hansena. Do najciekawszych pod tym względem należała, pochodząca z pracowni Oskara Hansena a powstała na podstawie własnej

działalności artystycznej, metoda nazwana „aktywnym negatywem”. Sprowadzała ona zagadnienie analizy przestrzeni architektonicznej wnętrza do emocjonalnego studium rzeźbiarskiego.

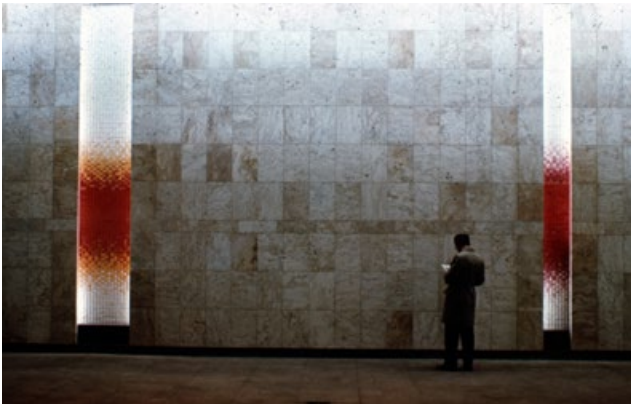
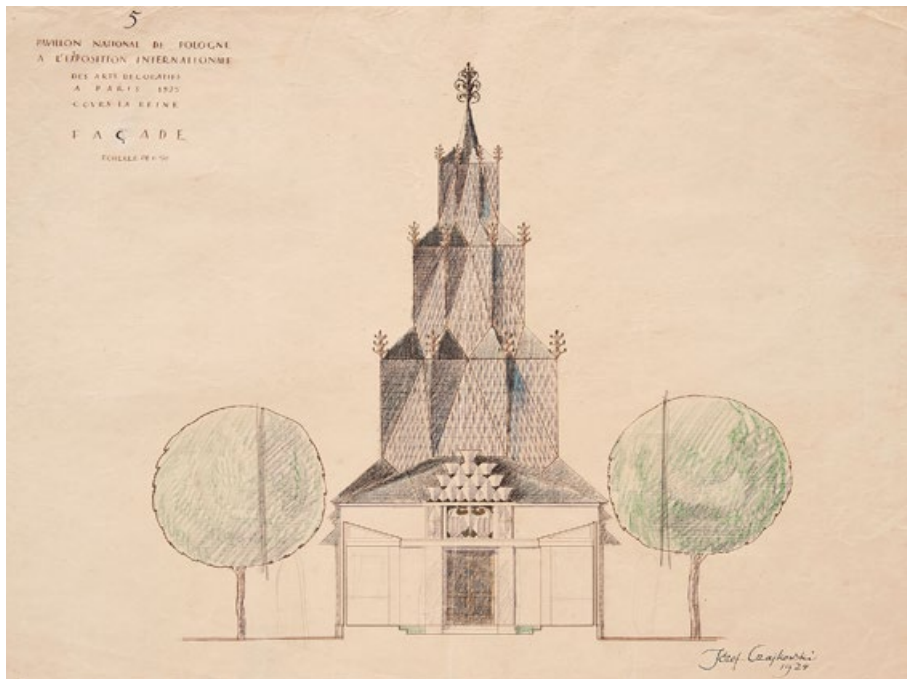
3.5 Projekty użytkowe

Duże znaczenie sztuk użytkowych w programie przedwojennej warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych określało jej specyfikę wobec innych szkół artystycznych w kraju. Uczelnia warszawska wyposażona była w liczne warsztaty: tkacki, stolarski, obróbki metali, ceramiczny, w których studenci wykonywali swoje projekty własnoręcznie, pod nadzorem mistrzów rzemiosła.

[3.5] Wanda Golakowska, *Wazon sześcioboczny*, lata 30., kamionka, szklivo metaliczne, 21,4 × 16, MASP 393

[3.1] Józef Czajkowski, Pawilon Polski na Międzynarodowej Wystawie Sztuk Dekoracyjnych i Przemysłu Nowoczesnego w Paryżu w 1925, 1924, ozalid, kredki, ołówek, papier, 52,8 × 71,6, MASP 2523/5

[3.2] Wnętrze dworca „Warszawa-Śródmieście”, 1963, fot. Jerzy Sołtan, Archiwum Zakładów Artystyczno- Badawczych

[3.3] Jednostka mieszkaniowa w wielkim mieście. Studium konkretyzacji modelu. Wycinek kontrolny, 1968, tusz, ołówek, farba srebrna, kalka, 94 × 112, MASP 8540

[3.4] Zygmunt Niziałek, Aktywny negatyw kawiarni „Eufemia”, 1959-1960 (praca studencka), gips zbrojony, 96 × 91 × 115, MASP 1338

4. Proces

Jedną z najbardziej znaczących zmian w sztuce nowoczesnej było neoawangardowe myślenie o dziele nie jak o przedmiocie, ale o procesie, akcji trwającej w czasie, niekoniecznie prowadzącej do powstania obiektu skończonego i materialnego. Pasywną kontemplację skończonego dzieła zastąpiło uczestnictwo, współtworzenie, wymiana. Pod hasłem „proces” gromadzimy na wystawie różne prace, które odnoszą się właśnie do działań artystycznych, podkreślają proces tworzenia, zwracają uwagę na współdziałanie, relacje, w końcu wprowadzają czas i czasoprzestrzeń jako istotny element dzieła.

[4.] Paweł Freisler, *Hodowla rdzy. Czas przez śmierć*, 1969, butelki szklane, piasek, metal, rdza, wys.: 10-35, MASP 1393/1-34